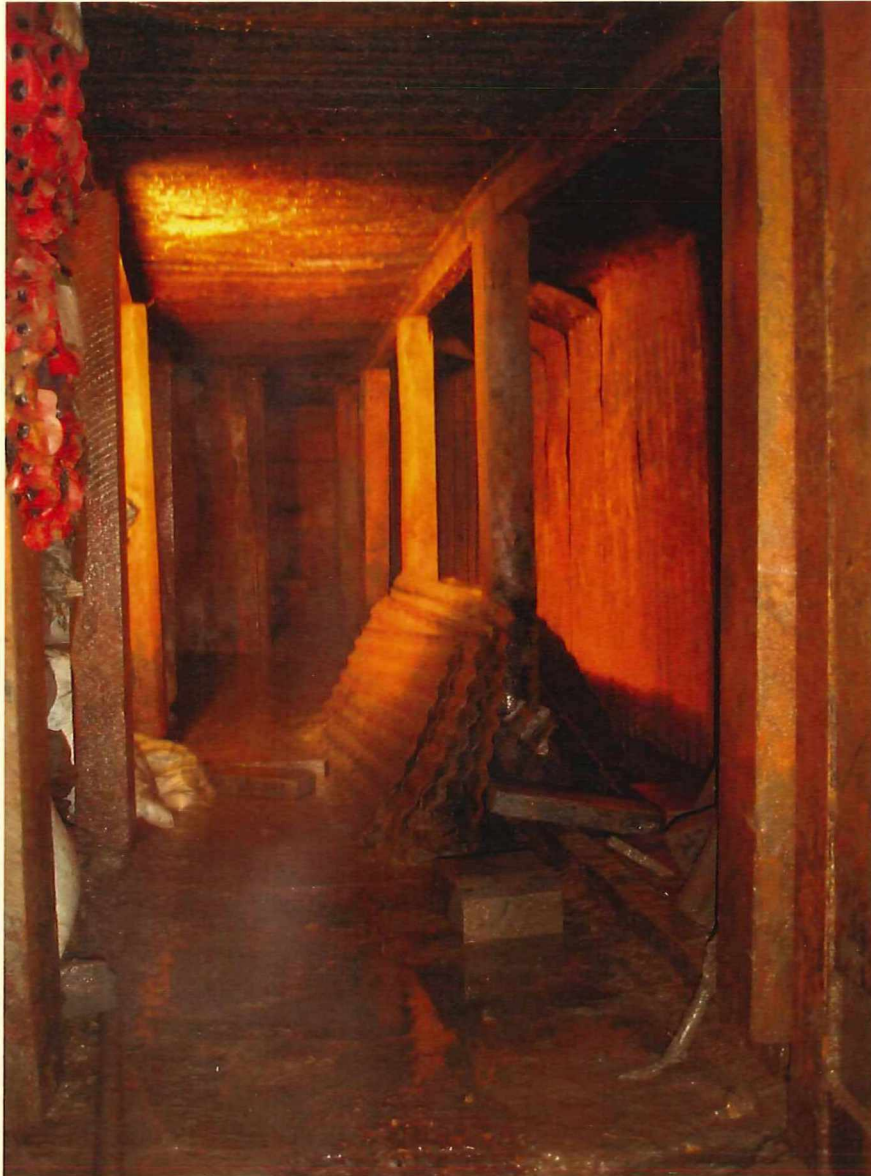

VAMPIR DUGOUT

Opgravingsverslag Archeologische prospectie

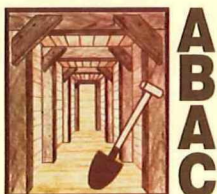
Locatie : Ieperstraat 208 – 8980 Zonnebeke

Opgemaakt door: Kristof Jacobs & Dr. Tony Pollard

**Association for Battlefield Archaeology
and Conservation**

Lange Dreve 16
8980 Zonnebeke

Centre for Battlefield Archaeology

Gregory Building
Lilybank Gardens
Glasgow UK

Vampir Dugout Zonnebeke

Inleiding:

In maart en april 2008 werd een dugout (ondergrondse accommodatie) uit de Eerste Wereldoorlog, die als Vampir bekend stond, onderworpen aan archeologisch onderzoek. De dugout werd door Britse Royal Engineers eind 1917- begin 1918 geconstrueerd na de locale terreinwinst dat het resultaat was van de slag van Passchendaele (Derde Slag om Ieper) Hoewel er reeds een aantal dugouts werden onderzocht in de voorbije jaren, vormde het project "Vampir dugout" een unieke kans om één van deze plaatsen aan formeler archeologisch onderzoek te onderwerpen

Het "Vampir Project" is et resultaat van een zeer nauwe samenwerking tussen de in België-Gebaseerde ABAC (Association for Battlefield Archaeology and Conservation) en GUARD (Glasgow University Archaeological Research Division), die ondermeer het Centre for Battlefield Archaeology omvat

Historische omkadering:

Vampir, de stille getuige

Het lijkt alsof hier nooit een oorlog plaatsvond, maar deze respectievelijke plaats was één van de bloedigste slagvelden van de Eerste Wereldoorlog. Het is een epicentrum van conflict, waar de geallieerden tot op het tandvlees gingen, onder de Duitse hamer in 1914 en 1915 (de Eerste en Tweede slagen om Ieper) en dan tijdens hun eigen offensief van 1917 een kwart miljoen mensen opofferden gedurende een drie maanden durende bloedige uitputtingsslag die de geschiedenis in ging als Passchendaele

Desondanks slaagde men er niet in om ook maar één van de vooropgestelde doelstellingen te bereiken. De Britten stonden nagenoeg terug op dezelfde plaatsen die ze twee jaar voorheen hadden ingenomen. De grote geallieerde doorbraak zoals zolang werd aangekondigd, bleek op geen enkel moment geloofwaardig. Al wat men bereikte was het enorme verlies van mensenlevens in veelal erbarmelijke omstandigheden. In 1918 was dit zelfde gebied getuige van een offensief dat de Britten en hun bondgenoten tot op de rand van de totale vernietiging dreef en dat de Duitsers al de geur van de langverwachte overwinning deed ruiken. In termen van het verlies van mensenlevens was dit veruit de hevigste periode van de oorlog

Het was net voor de aanvang van deze periode dat Vampir dugout door de Britse 171th Tunnelling Compagny RE werd geconstrueerd. Het was oorspronkelijk ontworpen als accommodatie voor manschappen nabij het Brigade Hoofdkwartier. Na vier maanden van zware arbeid werd de constructie midden april 1918 voltooid. Net op dat ogenblik werden de Britten gedwongen om deze positie op te geven en de locatie werd overgenomen door de Duitsers. Deze zagen meteen de vele voordelen in van deze goed uitgeruste onderkomens

Dertien meter onder het maaiveld van dit voormalige slagveld werkt sinds enkele weken een internationaal team van geofysici, ingenieurs, archeologen en historici. Daar ligt de immers stille getuige van deze bewogen periode uit de wereldgeschiedenis. Daar liggen onderkomens van de mensen die in Vlaanderen vochten aan het begin van de vorige eeuw. Daar ligt een voor de tand des tijd bevroren wereld, met water gevuld, onaangeroerd - en volkomen bewaard over meer dan 90 jaar. Toen in november 1918 de kanonnen zwegen, vielen ook de pompen stil in deze toen nutteloze overblijfsels. De actuele prospectie van de dugout met de naam "Vampir" vertelt de wereld het verhaal van de laatste 18 maanden van de Eerste Wereldoorlog vanuit een totaal ander oogpunt

Het wetenschappelijk onderzoek en de start van het project:

In het voorjaar van 2006 werd bekend dat steenbakkerij Terca Zonnebeke NV een vergunning had gekregen voor de uitbreiding van de kleiwinningszone en dit tot op een diepte van 24 tot 27 m. De vereniging A.B.A.C (Association for Battlefield Archaeology and Conservation) heeft onder leiding Johan Vandewalle en Peter Barton de voorbije 15 jaar een stevige knowhow verzameld omtrent ondergrondse constructies in de Ieperboog uit de WOI en beschikt over een database met de gegevens van meer dan 375 dergelijke constructies, waaronder één vlak bij de nieuwe ontginningszone

Er werd een historisch onderzoek gevoerd in verschillende archieven naar de aard en de omvang van de constructie. Hieruit bleek dat de constructie door de aanpalende 27 meter diepe ontginning in z'n verder bestaan bedreigd wordt. Enkel de verstoring van het oorspronkelijke peil van het freatisch water of de beweging van de ondergrondse kleilagen betekenen op termijn de teloorgang van de ondergrondse constructie

Dit probleem werd aangekaart bij uw diensten, het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed en de intergemeentelijke archeoloog van CO7 archeologie

Tot ons groot genoegen werd groen licht gegeven voor het project en het wetenschappelijke onderzoeksteam werd samengesteld.

Teamsamenstelling:

Het Centre for Battlefield Archaeology van de Glasgow University nam de archeologische ondersteuning op zich Dr Tony Pollard, Director van het Center en Dr Iain Banks (Executive Director of GUARD - Glasgow University Archaeological Research Division) engageerden zich voor het archeologisch en geologisch onderzoek binnen het project.

John Arthur, Topographic Surveyor (GUARD), stond in voor het topografisch onderzoek

APR Services Ltd, underground LiDar Survey stond in voor de 3 dimensionale opmeting

Gaile Mackinnon, Forensisch antropoloog, leidde het sporenonderzoek

Xion Scotland Ltd, stondt in voor het ROV onderzoek.

De historische ondersteuning werd verzorgd door historicus Peter Barton, Secretary to the All Party Parliamentary War Graves And Battlefields Heritage Group en auteur van de volgende boeken

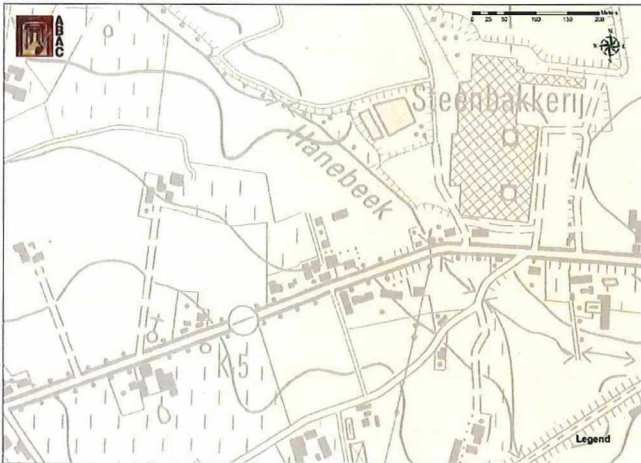
- Beneath Flanders Fields: The Tunnellers' War 1914-1918
- The Battlefields of the First World War
- The Somme - a new panoramic perspective
- Passchendaele - Unseen Panoramas of the Third Battle of Ypres

De technische uitwerking en werfcoördinatie werd verzorgd door Johan Vandewalle, tunnel en dugout expert met ruime ervaring als ex- tunnel graver en mede auteur van Beneath Flanders Fields The Tunnellers' War 1914-1918 samen met Kristof Jacobs, bouwkundige en auteur van "Nieuwpoort sector 1917" die tevens instond voor een deel van de intekening, georeferentie en rapportering.

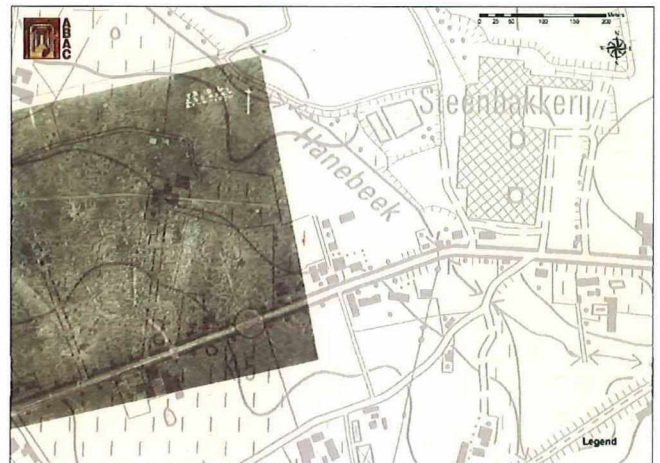
Twee studenten archeologie van de universiteit van Leiden (NL) mochten de werken opvolgen

De chronologie van uitvoering van Vampir Project:

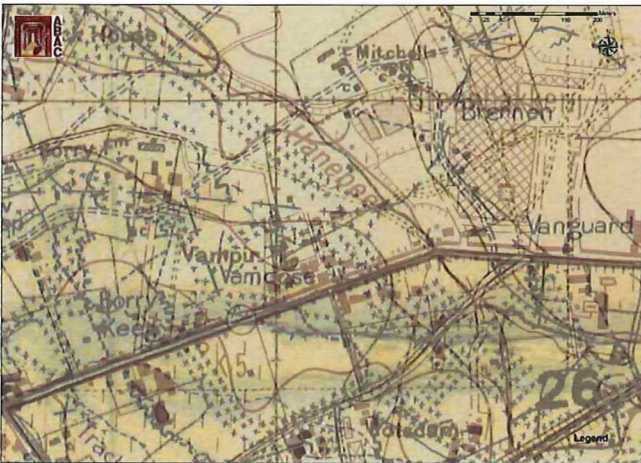
Tijdens het uitgebreid historisch onderzoek werden de trenchmaps gegeoreferend en in een GIS systeem ingevoerd. Met deze resultaten werd de te onderzoeken site afgebakend en verfijnd.

Actuele topokaart

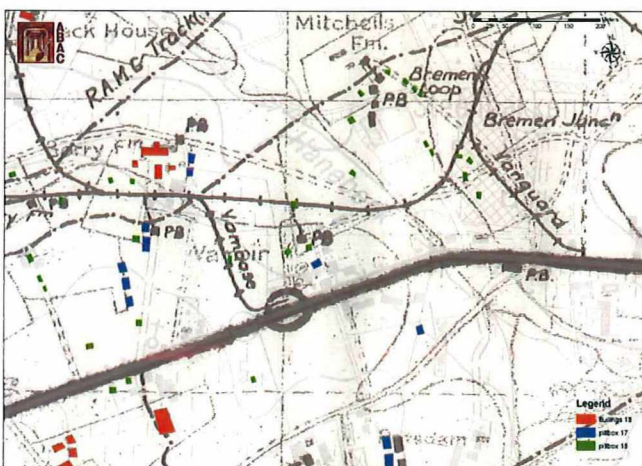
Actuele topokaart + luchtfoto april 1918

Actuele topokaart + trenchmap 09-08-1918

Detail luchtfoto april 1918

Actuele topokaart + kaart VIII Corpr 1918 + bebouwing

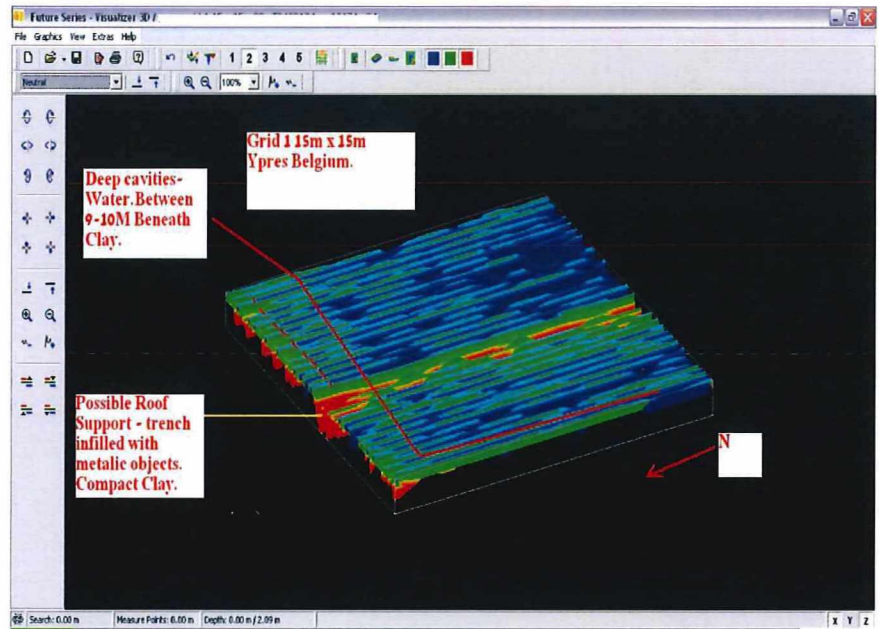

Kaart VIII Corpr 1918 + actuele luchtfoto

GPR Onderzoek

Na uitgebreid onderzoek door middel van G.P.R. (Grond Penetrerende Radar), metaaldetectie, sonar en boringen in het voorjaar en tijdens de zomer van 2007, waarbij de site in zones van 15m x 15m werd opgedeeld, werd in augustus 2008 de positie van de schacht gelokaliseerd.

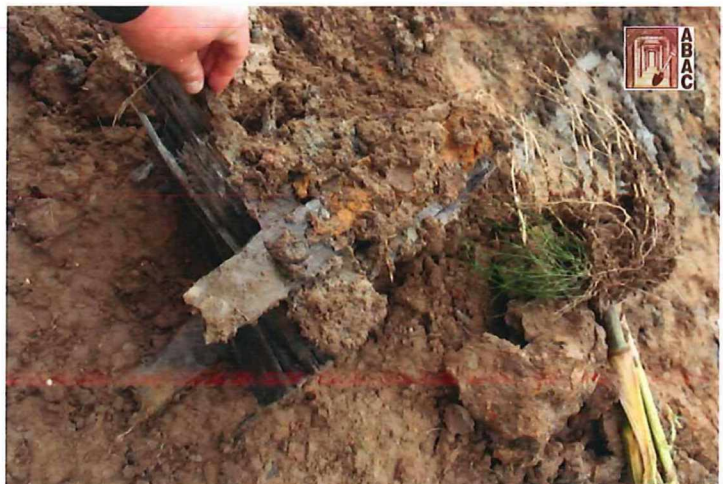
↑ Malcolm Weale bij het uitvoeren van de G.P.R.

Het resultaat van één grid van 15m x 15m. →

De bovenzijde van de schacht bevond zich op een diepte van 1.50 meter onder het maaiveld. De binnendimensie van de constructie bedroeg aan de oppervlakte 1.80m x 1.80m. Uit nader onderzoek bleek dat het bovendee van de schacht hoofdzakelijke was opgebouwd uit naaldhout in combinatie met eik.

Er werden sporen aangetroffen van een overkapping of penthouse die destijds op de schacht moet gestaan hebben. De hoeken van de bovengrondse constructie werden gevormd met behulp van een speciaal type verzamelbeslag.

Na optekening werd deze locatie terug afgedekt met een grondzeil en werd de siteterug dicht gelegd zodoende zo min mogelijk historische sporen uit te wissen en schattenjagers geen kans te geven.

Eind januari 2008 werd alles in gereedheid gebracht om de schacht in de best mogelijke werkomstandigheden en op een archeologisch verantwoorde manier te kunnen vrijmaken. Gelet op de overeenkomst met de grondeigenaar – landbouwer was er geen mogelijkheid om het project tijdens een ander seizoen met betere meteorologische omstandigheden uit te voeren. In functie van de voormelde problematiek werd geopteerd om de te onderzoeken zone volledige te gaan uitkisten. De site werd voorzien van een pompput met aanverwant pompsysteem zodoende de zone rond de schacht later in droge omstandigheden archeologisch te kunnen prospecteren.

Teneinde het team in optimale omstandigheden te laten werken werd de volledige te onderzoeken zone overdekt met een grote tent en voorzien van verwarming.

De werf werd verder uitgebouwd in functie van de conformiteit met het ARAB.

Al bij de start van de vrijmaking van de schacht werden de eerste archeologische en historische waardevolle ontdekkingen gedaan. Zo lagen de originele schietloten waarmee de schacht destijds verzonken werd nog naast de rand en stond het woord "TOP" nog in rode verf op de eerste balk van de schacht.

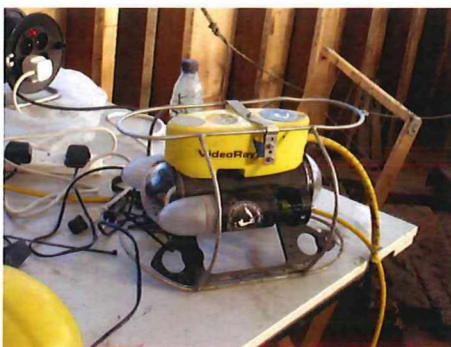
Om de schachtconstructie en de relictten die zich eventueel in de opvulling zouden bevinden zo min mogelijk te beschadigen werd gebruik gemaakt van waterdruk om alles los te spuiten. Het slijkwater werd opgepompt in een buitenreservoir waar het kon bezinken. Daar werd de bovenste waterlaag terug opgepompt om het opnieuw in de schacht te gebruiken.

Deze werkwijze werd aangehouden gedurende de volledige vrijmaking van de constructie. Aan de voet van de schacht werd de "sump" op een diepte van 13 meter vrijgemaakt. In totaal werd meer dan 60 m³ opvulsel (slijk) uit de schacht verwijderd. Dit proces nam ongeveer 3 weken in beslag (er werd 6 dagen per week gewerkt).

De schacht werd voorzien van de nodige platforms en veiligheidsuitrusting zodoende het onderzoeksteam in veilige omstandigheden hun werk te laten verrichten. De zone rond de schacht werd door Dr. Tony Pollard en enkele studenten archeologie vakkundig geprospecteerd en in profiel gezet, waarna deze werd ingetekend.

Van zodra de aanzet van de galerij werd vrijgemaakt aan de voet van de schacht werden de nodige maatregelen genomen om de aanvoer van de grote hoeveelheid ondergronds opgehoopt water te bedwingen. Men was genoodzaakt om de communicerende vaten (schacht en galerij) aan de wetten van de fysica te laten ondergaan en de constructie voor een nacht te laten rusten.

De volgende dag kon de eerste verkenning van de ondergrondse ruimtes plaats vinden met een R.O.V. (Remote-Operated Vehicles, dit kan vergeleken worden met een mini duikbootje met camera), zodoende de ondergrondse site zo min mogelijk te verstoren. De opzet van dit

dat gebruikt werd om de schacht uit te graven. Alle aangetroffen relictten werden conform de vigerende procedures blootgelegd, ingetekend en verpakt voor conservering en archivering.

onderzoek was in eerste instantie een beeld te krijgen van de toestand waarin de constructie zich bevindt. Indien zou vastgesteld worden dat er stabiliteitsrisico's aanwezig waren, zou de galerij niet door teamleden betreden worden.

De eerste beelden waren verbluffend en toonden een constructie in nagenoeg perfecte staat. Meteen werd het vermoeden van het type opbouw bevestigd zijnde het stalen "ledging" systeem afgewerkt met golfplaten.

De bodem van de schacht werd verder vrijgemaakt en de aansluiting van de galerij werd afgedamd om verder onderzoek van de schacht mogelijk te maken.

Dr. Tony Pollard trof in de sump van de schacht enkele objecten aan waaronder het ingekorte tunneller – schopje

Zeer geleidelijk aan werd het waterpeil in de galerij verlaagd en kwam een uitzonderlijk goed geconserveerde constructie aan het licht die 90 jaar in de duisternis en de diepte verscholen had gezeten.

De galerij werd afgedamd om zo de controle over het waterpeil te kunnen behouden. Een te snelle leegrekking van een galerij kan nefaste gevolgen hebben voor de structuur en de aanwezige archeologische relictten die in de constructie aanwezig zijn.

Stapsgewijs werd de galerij ontdaan van alle slib, slijk en klei. Hiervoor werd terug gebruik gemaakt van waterdruk. Deze methode werd gebruikt over de gehele constructie.

Galerijen en inclines:

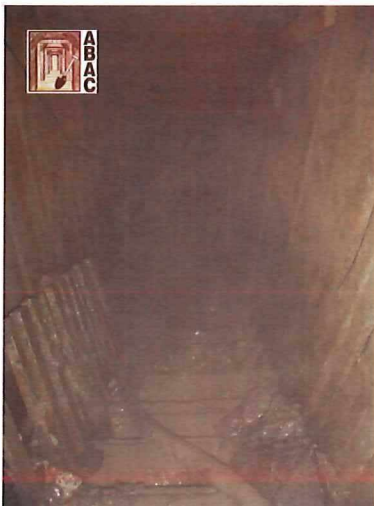
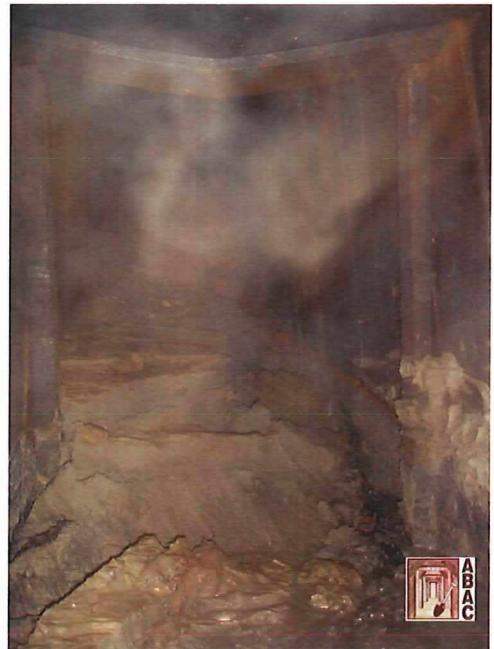

De constructie bestaat uit twee galerijen in L-patroon, waarvan de eerste aan weerszijde een verbrede nis bevat die moest dienen om slaapbritten in onder te brengen. Op het eind van de tweede galerij bevindt zich een trap die bijna volledig versperd wordt door een grondverzakking. Deze werd vrijgemaakt waarbij een trap met galerij van 7 meter bloot kwam. Daar stond nog de originele handpomp. Aan het eind van die galerij had zich een nieuwe grondverzakking voorgedaan. Uit veiligheidsoverwegingen worden de hier mogelijke achter gelegen ruimtes niet geprospecteerd. Het resterende deel van de constructie verkeert in een uitstekende staat.

← Galerij met plaats voor slaapbritten.

Voor de opbouw van de constructie werd gebruikt gemaakt van stalen I- profielen en trein rails. Deze constructiekeuze heeft alles te maken met de grote diepte (13 meter) en de zware kleilaag waar het zich situeert. Om de grote druk te kunnen weerstaan was hout niet voldoende en werd gebruik gemaakt van staal. De staalprofielen die het dak dragen van de verbrede galerij worden op regelmatige afstand ondersteund door zware massieve houten kolommen. Deze kolommen dragen nog de roetsporen van de kaarsen die er met wat klei werden tegen gekleefd om zo te voorzien in de elementaire verlichting.

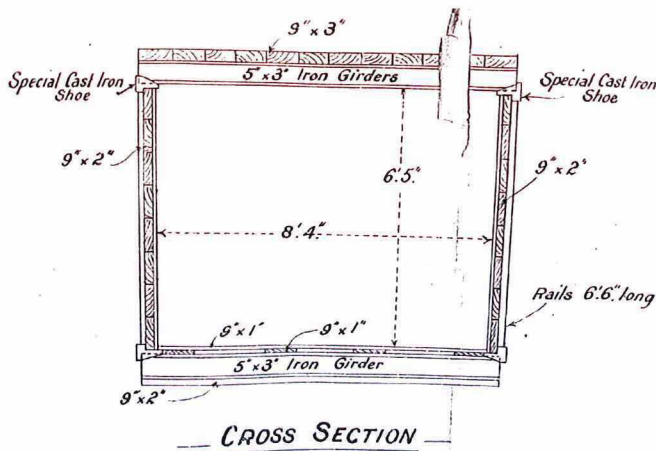
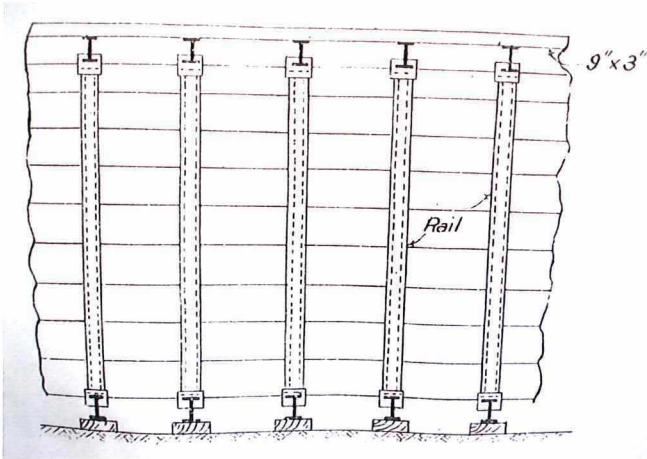
Vlak naast de schacht van de dugout, bevindt er zich een eerste incline (of trappenhal) die oorspronkelijk tot in een loopgracht aan de oppervlakte liep. Deze verkeert in perfecte staat en is volledig vrij gemaakt. Aan de voet van de incline bevinden zich nog de resten van het originele gasgordijn. Op het bordes van de incline bevinden zich nog twee duckboards. De mond van de incline die destijds aansloot op een trench is tot ongeveer 2 meter onder het maaiveld ontmanteld. Dit gebeurde frequent bij de terugkeer van de bevolking naar de frontzone. Hout was immers een gegadigd en schaars bouw materiaal.

De verzaking aan de mond van de incline werd ondertussen verder gezuiverd en tot aan het allerlaatste origineel resterende constructie-element. Daar werd de grond opgeblokt en afgedamd zodoende de veiligheid van de teamleden die in de constructie aan het werk zijn te garanderen. De mogelijkheid werd bestudeerd om deze incline van buiten af te benaderen en deels te restaureren zodoende de constructie makkelijker toegankelijk te maken. Dit bleek een te grote impact te hebben aan de oppervlakte waardoor deze denkpiste verlaten werd.

Opbouw van de constructie:

Vampir dugout is vrij uniek in z'n soort door de methode waarop de constructie gebouwd werd. Deze onderstand werd gebouwd volgens het "Ledging" systeem, ook wel "Legging" genoemd.

Dit impliceert dat, in tegenstelling tot de meeste andere systemen in de regio, de dragende structuur niet bestaat uit hout, maar hoofdzakelijk werd opgebouwd in stalen profielen en treinsporen. Tussen de I-profielen (geklemd tussen de voor- en achter de flens) die als stijlen funceerden werd dan een houten of metalen (golfplaat) bekisting geplaatst. De stalen I- profielen die het dak ondersteunen werden op de stijlen bevestigd door middel van een gietijzeren schoenstuk dat speciaal voor dit type dugouts geconcepieerd werd.

Enkel deze constructiemethode kon de grote druk van de klei op een diepte van 13 meter het hoofd bieden.

Het plafond en wanden werden vervolgens (vooral in slaapruijntes) afgewerkt met metalen golfplaten. Deze hadden tevens de functie om het water dat door het plafond sijpelde af te voeren naar de grond of de sump.

Op de plaatsen waar slaapbritsen dienden voorzien te worden werd de constructie zijwaarts uitgebouwd. Hierdoor ontstond er een brede kamer in de galerij waar er 3 britsen boven mekaar voor telkens 2 personen per brits werden geplaatst. De I-profielen die de uitbouw van het plafond opvangen, werden gestut met zware houten kolommen.

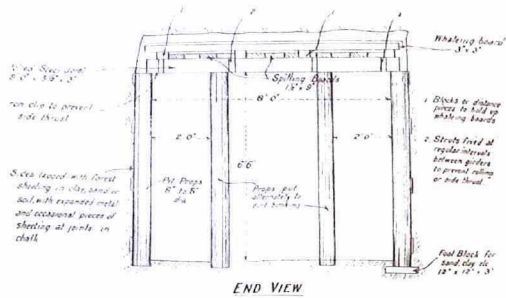
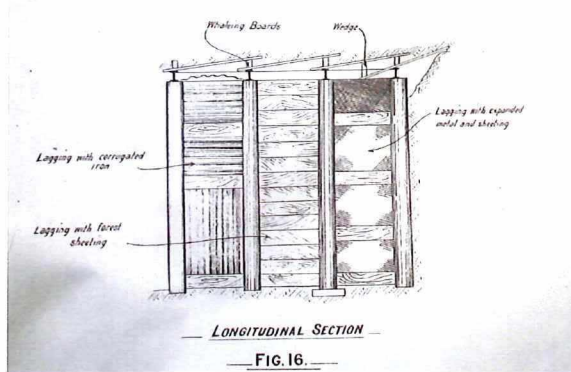

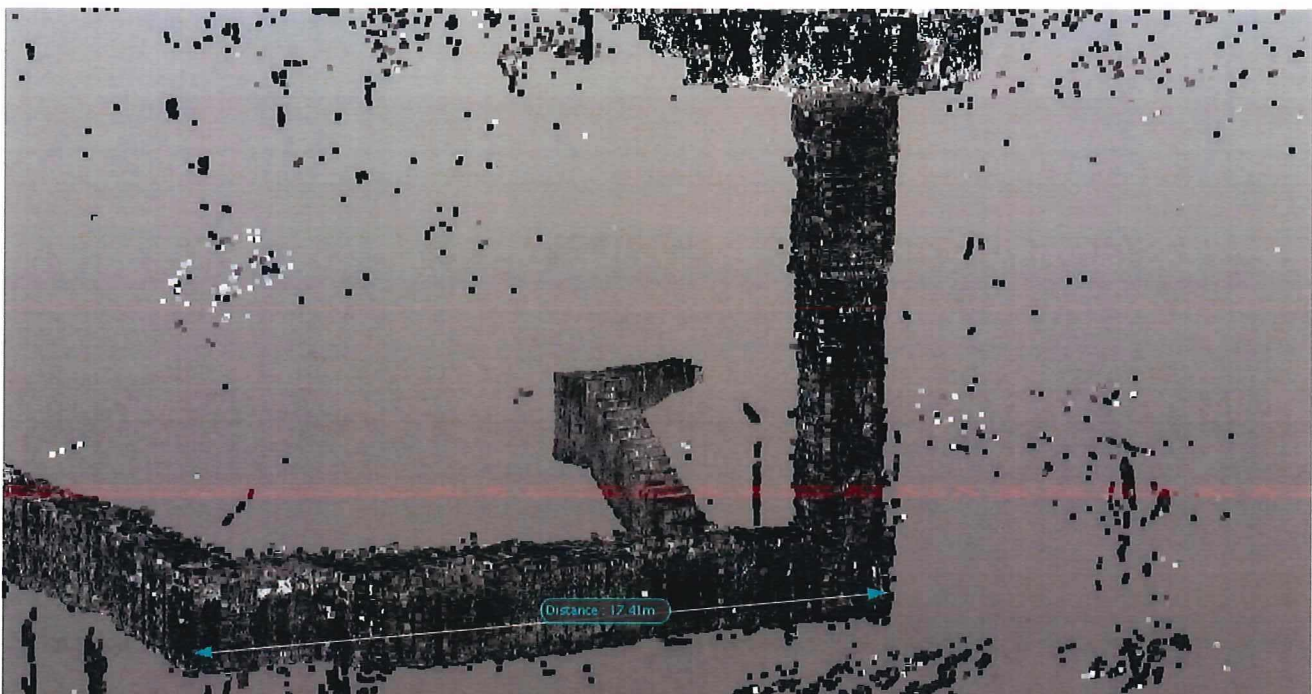
FIG. 15.

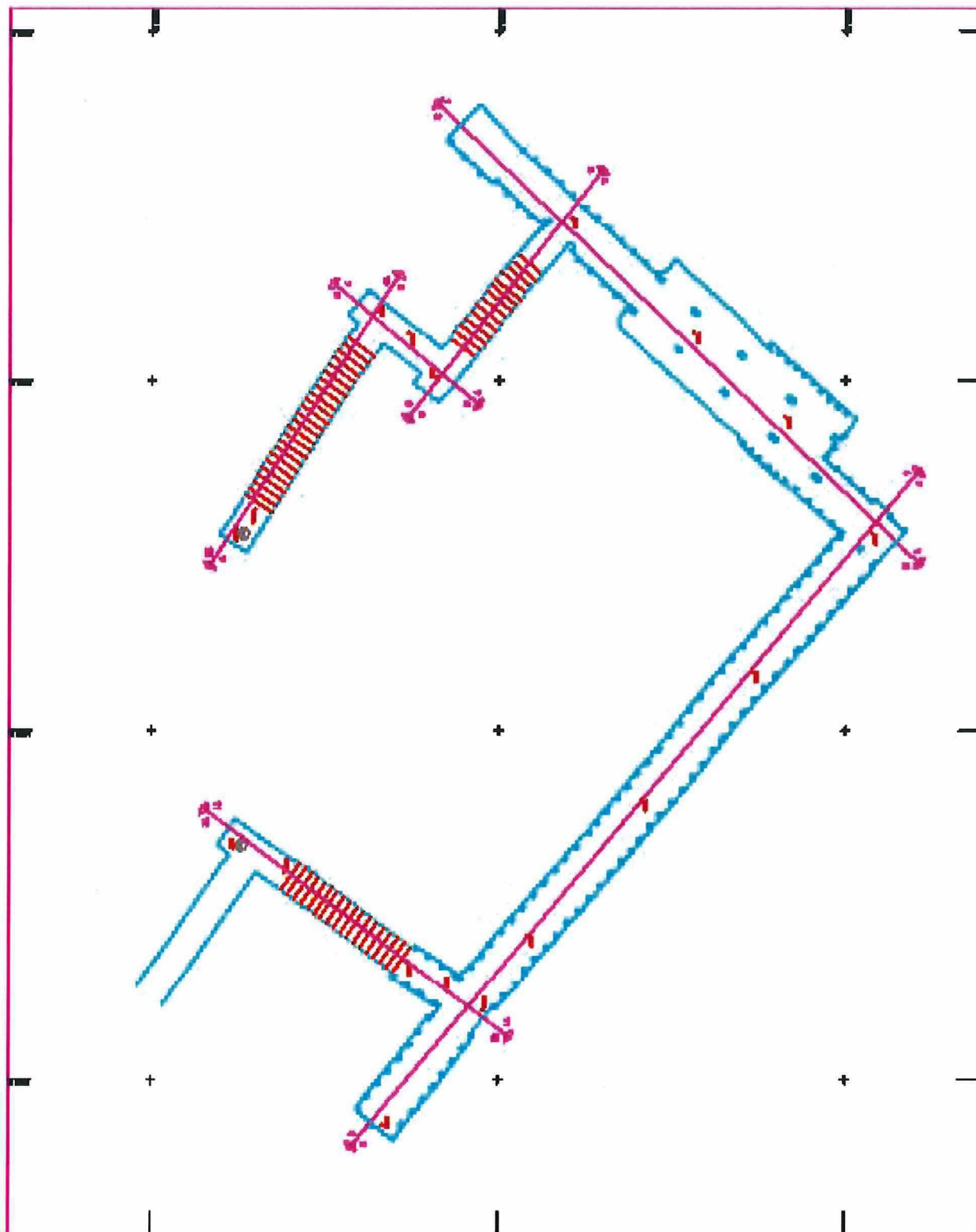
Opmeting & intekening van de constructie:

Het onderzoek van Vampir is ondertussen afgerond en de constructie werd volledig 3 dimensioneel opgemeten door APR Services Ltd, underground LiDAR Survey. De gegevens werden verwerkt tot een volledige twee dimensionale en drie dimensionale opmeting.

De resultaten van de laserscan zijn alvast verbluffend. Het 3D model toont de volledige constructie voor zover deze al vrijgemaakt was op het tijdstip van de scan. Het VOIE zal hiervan verder op de hoogte gehouden worden.

Dit is het plan van de galerijen en inclines gebaseerd op de laser survey (de basis van de Schacht situeert zich helemaal bovenaan op de tekening)

FARO
Photon
Laser Scanner

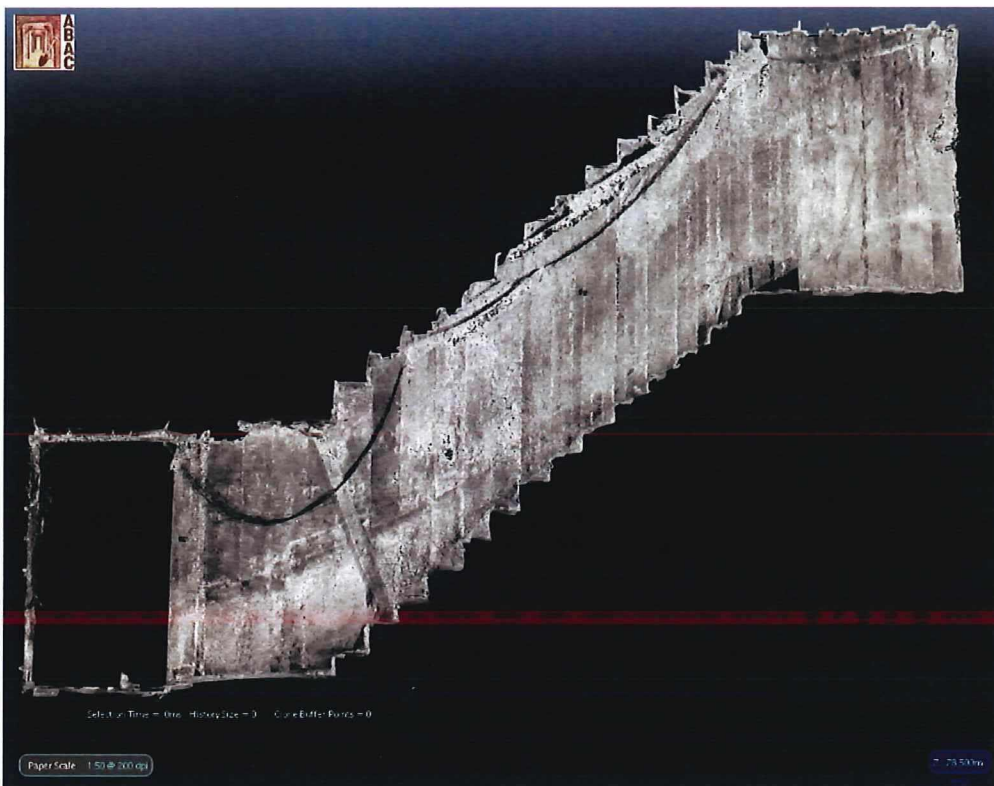
Dit is het laserscan toestel dat gebruikt werd voor de 3D opmeting van de dugout.

Langsdoorsnede 01 – schacht, galerij 1

Langsdoorsnede 02 – schacht, galerij 1

Langsdoorsnede 03 -
Incline 01

De constructie werd tevens manueel opgemeten. Het opmetingsplan kunt u als bijlage bij dit dossier vinden.

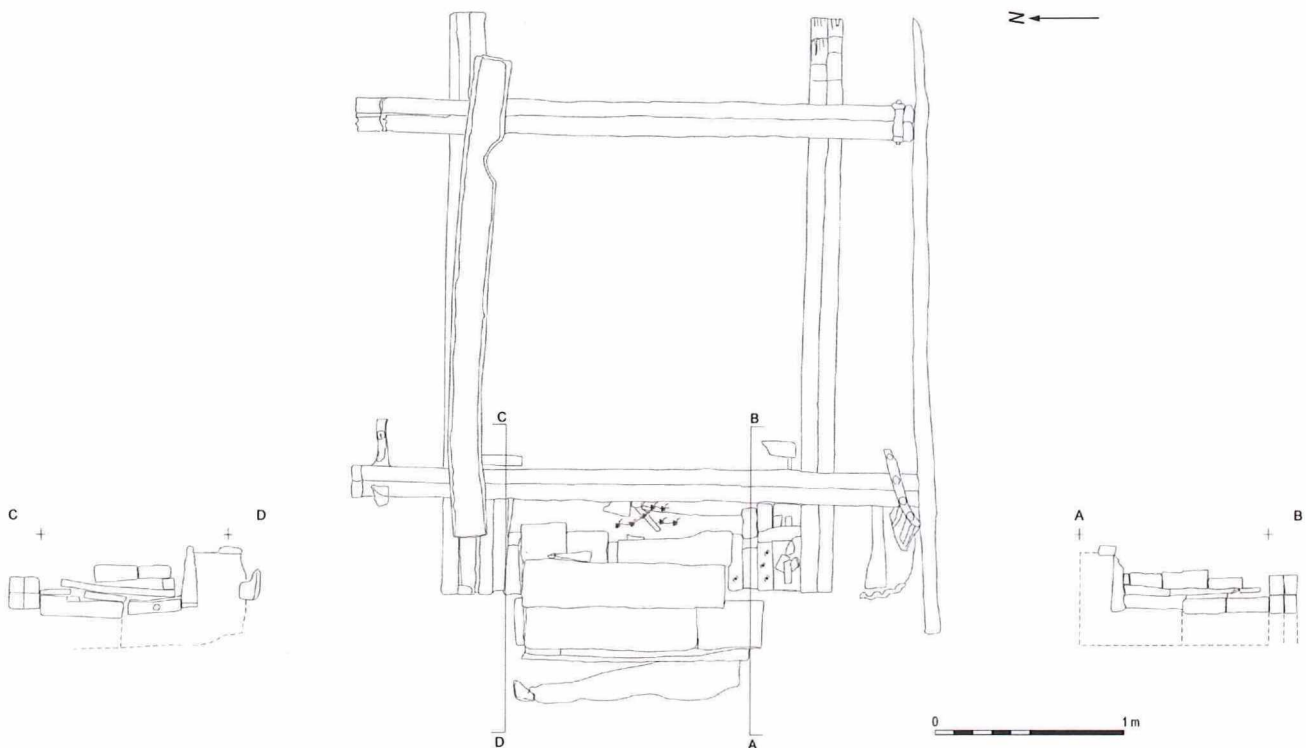
Objecten en vondsten aangetroffen in en om Vampir Dugout.

De archeologische benadering, behandeling en intekening van de aanwezige objecten werd volledig uitgewerkt door Dr. Tony Pollard, Director van het Center en Dr. Iain Banks (Executive Director of GUARD - Glasgow University Archaeological Research Division).

Om de formulering en het karakter van het verslag van GUARD geen geweld aan te doen en niet af te doen aan de expertise van de betrokken academici, wordt het verslag overgenomen in het Engels, zoals hij door Dr. Tony Pollard werd afgeleverd.

Structure 002 Plan

Dit is de archeologische intekening van de schachtmond van Vampir Dugout. GUARD stond in voor het vrijmaken van de schachtmond en de omgeving er van. Ook de intekening van dit deel van het project werd door GUARD uitgevoerd, geassisteerd door twee studenten archeologie van de universiteit van Leiden.

Material culture

A modest but very interesting assemblage of artefacts was recovered from the excavation. The first finds were made on the surface around the shaft head, see above, but the shaft itself was also to provide a number of discoveries. Most of these were recovered from the base of the shaft, having been washed out of the dugout when it became flooded, thrown down the shaft while it was still open, or having worked their way down through the clay as it was liquefied and removed (the filter on the pump would prevent them being sucked out). These finds included fragments of a British helmet and a German mess tin.

Perhaps the most poignant of the base of shaft finds was a cut down version of the standard British 'Bulldog' shovel, which was found leaning against the wall of the shaft in its north east corner, exactly where it had been left in 1918.

Just inside the first gallery, around the entrance to the first incline, a number of finds were made. These included the filter from the suction end of a pump hose, which would have been used not far away in the sump in the base of the shaft (see Plate 3).

A small oil can used for oiling machinery was recovered from the base of the stairs of the first incline, along with a rectangular fuel can with one side deliberately removed. The re-use and modification of various objects for purposes not originally intended was one of the most interesting aspects of the assemblage. These included a heavy iron lever with a circular perforation in one end which was also recovered from the foot of the stairs. This is thought to be a lever for operating the points on one of the nearby trench railways. It may have been brought into the dugout for use as a heavy maul or hammer for driving timbers into position. From the gallery floor came another rectangular fuel can, this time with square holes perforating it – created by a pick axe. This piece has clearly been used as make-shift brazier probably used to heat water for tea (another example was found tucked against the side of the gallery wall not far from the foot of the second incline). A number of shovels were recovered, including a straight edged grafting tool used for cutting out clods of clay.

The most substantial find was a complete British Beck pump, which was found buried beneath the debris on the floor of the gallery just to the west of the entrance to the second incline. It would normally be expected to be located near the base of the shaft, to where the water drained. On returning it to the surface it was found to be still operable.

Some personal objects were also found, including a cut down rubber wader, of the type commonly worn by the tunnellers. A small resin/Bakelite comb had again been modified by cutting off teeth to produce a small comb with a handle – possibly for a moustache (Plate 4).

Plate 3: Filter from suction end of pump hose found in gallery near base of shaft

Plate 4: Cut down comb from first incline

Conclusions

It is quite apparent that construction work on the Vampir dugout was not complete at the time of its abandonment, probably in April 1918. Construction materials and tools were found throughout the structure and the bunks had yet to be installed. There was no convincing evidence that the dugout had been used by the Germans following their last offensive in 1918.

The methodology adapted at Vampir proved to be very successful, and a similar process may prove to be adaptable to other similar structures. The laser scanning proved incredibly worthwhile and has proven itself to be the only practical way of recording the layout and detail of these incredible structures.

It is hoped that the Vampir dugout may be preserved through allowing it to revert to its waterlogged state, with periodic draining permitting access by interested visitors and for maintenance inspections. Vampir still has much to teach us about the longevity of dugout structures and the processes of collapse which will inevitably destroy all of them. This information may prove of great value in areas where collapses are already causing danger to life and property.

These usually invisible features perhaps represent one of the few aspects of WWI which remain under studied.

Acknowledgements (incomplete)

First and foremost our thanks to the landowner Luce Delva, without the co-operation and understanding of whom the project would not have been possible. Iain and Donna McHenry provided invaluable service throughout. Other acknowledgements need to be added – archaeological authority etc.

Finds List

<i>Finds No.</i>	<i>Context No.</i>	<i>Description</i>
001	001	Plumb bob
002	001	Fuze
003	001	Wire
004	001	Nail
005	001	Fe objects
006	003	Steel helmet fragment (British)
007	001	Barbed wire x 6
008	001	Wire
009	001	Electrical Cable/Wire
010	001	Candle stumps x 6
011	001	Glass sherd, green
012	001	Glass sherd, clear
013	001	Shrapnel Ball
014	001	Cartridge fragment
015	001	Misc Metal Pieces x 5
016	001	Barbed wire x 3
017	001	Fe object
018	001	Ceramic Jar Fragment
019	001	Large nail
020	001	Fabric Fragments x 4
021	001	Fe Fragment
022	001	Candle stump
023	001	Fe Fragment
024	001	Fe Fragment
025	001	Fe object
026	001	Metal lump
027	001	Chalk?

028	001	Plank piece
029	001	Barbed wire
030	001	Barbed wire
031	001	Cordite strips
032	001	Nut/Jubilee clip
033	001	Nail
034	001	Metal object
035	001	Cartridge Fragments x 2
036	001	.303 round
037	001	.303 round
038	001	.303 cartridge
039	001	.303 cartridge
040	001	.303 cartridge
041	001	.303 round
042	001	.303 round
043	001	Nail
044	003	Cord
045	003	Nails x 6
046	003	Spring fragments x2?
047	003	Bottle, Cambridge relish
048	003	Candles x 2
049	003	Animal bone
050	001	Candle stump
051	001	Barbed wire x 3
052	001	Sandbag fabric
053	001	Sandbag fabric
054	001	Sandbag fabric
055	003	Helmet Fragment (British)
056	009	Piece of pump?
057	009	Glass sherd, clear x 6
058	009	Cartridge in clip (British)
059	009	Top of glass bottle, clear
060	009	Kurk
061	009	Candle stumps x 37
062	009	Cartridge fragment
063	009	Bully beef can, fragment x 2
064	009	Fuze? Fragment
065	009	Copper, drive band fragment x 2
066	009	Fe metal fragment
067	009	Base of glass bottle, clear
068	009	Can fragment
069	009	Cord x 5

070 009 Spiral of pump hose fragment x 2 071 009 Barbed wire 072 009 Fe object? 073 009 Fe objects? 074 010 Candle stumps x 2 075 012 German shell casing – fired 1917 (Mon 18 Feb) 076 010 Oil can (drum) 077 011 Pump filter 078 011 Brass pin 079 012 Hammer/pump handle 080 012 Cut petrol can 081 012 Oil can (genie lamp) 082 013 Broken shovel 083 009 Lead plumb bob 084 013 Comb 085 015 Boot seq 086 024 Webbing loops 087 014 Tins 088 009 German mess tin 089 009 Pump seal 090 -Candles 091 009 Piece of pump

Finds No Context No Description

092 014 Various -includes screw brass lid 093 014 Fragment of tin hat 094 009 General service button 095 009 Various Nails 096 -Petrol can offcuts (Gallery First 2.7m) 097 -Bone